

تحليل ساختاری مقاله‌های حوزه داستان مجله انجمن ایرانی زبان و

ادبیات عربی

نوع مقاله: پژوهشی

حسین کیانی*؛ کوثر تقوایی فر^۲

۱. دانشیار بخش زبان و ادبیات عربی دانشگاه شیراز

۲. دانشجوی دکتری بخش زبان و ادبیات عربی دانشگاه شیراز

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۱/۲۰

چکیده

این پژوهش با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کمی، به منظور دست‌یابی به وضعیت ساختاری مقاله‌های حوزه داستانی «مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی» نگاشته شده است. در ابتدا داده‌ها از طریق پرسش‌نامه، جمع‌آوری و سپس با استفاده از آمار توصیفی به داده‌های کمی تبدیل شده است. عنوان، چکیده، مقدمه، روش پژوهش، بدنه اصلی، نتایج و منابع، هفت مؤلفه است که در پرسش‌نامه قرار داده شده است.

نتیجه پژوهش بیانگر آن است که عنوان این مقاله‌ها شاخصه‌های عنوان مورد قبول را داراست. در چکیده مقاله‌ها ضعف در اشاره نکردن به روش پژوهش است. ضرورت و پیشینه پژوهش، روش پژوهش و عدم پایبندی به آن در متن مقاله و چگونگی بیان نتیجه پژوهش با معیارهای علمی مقاله‌های علمی پژوهشی منطبق نیست. حضور پررنگ چون ارائه‌ی نمونه‌ها از نقاط قوت بدنه اصلی این مقاله‌ها است. با توجه به برجسته بودن برخی ضعف‌های ساختاری در مقاله‌ها می‌توان به این نتیجه رسید که نویسندگان هیچ الگوی ساختاری در اختیار نداشته و ساختار مقاله‌ها را بر اساس آنچه خود آموزش دیده‌اند، تنظیم کرده‌اند. توجه نکردن به معیارهای ساختاری در آموزش‌های دانشگاهی، روشن نبودن ساختار مقاله‌ها در راهنمای نویسندگان مجله و نیز مهم نبودن مسأله ساختار مقاله برای سردبیران از عوامل این ضعف است.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی ساختاری مقاله، مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، نقد داستان.

١- مقدمه

١-١ بیان مسأله

ساختار مقاله‌های علمی پژوهشی، قالب محتوایی این مقاله‌ها است. هر چه ساختار مقاله درست و دقیق باشد، محتوای آن برای خواننده برجسته‌تر خواهد شد. وجود ساختار مشخص در مقاله‌نویسی، به بالا بردن کیفیت نگارش مقاله کمک می‌کند و راه را برای پژوهشگر هموار می‌کند. مقاله حاضر در پی ارزیابی ساختاری مقاله‌های «مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی» از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶ در حوزه داستان است. با توجه به این که بیش از پنجاه شماره از مجله انجمن منتشر شده و تعداد مقاله‌های آن بسیار زیاد بوده است، برای محدود کردن دامنه پژوهش، مقاله‌های حوزه داستان انتخاب شد. علت انتخاب این موضوع، فراوانی مقاله‌های این حوزه و اقبال پژوهشگران به پژوهش‌های داستانی است.

١-٢- اهمیت و ضرورت پژوهش

ساختار مقاله‌های علمی کمک فراوانی به پربار شدن محتوای مقاله‌ها می‌کند. ارائه یک ساختار استاندارد در هر پژوهش، علاوه بر افزایش کیفیت مقاله‌ها، سبب حذف مباحث اضافی و بی-ارتباط با موضوع مقاله، صرفه‌جویی در وقت نویسنده، افزایش دقت داور در ارزیابی و ارتباط آسان مخاطب با مقاله می‌گردد. با توجه به نقش بارز مجله انجمن در جهت‌دهی به پژوهش‌های زبان و ادبیات عربی و گسترش روز افزون مقاله‌های حوزه داستان، پرداختن به ارزیابی مقاله‌های این حوزه روشن می‌گردد.

١-٣- هدف پژوهش

این پژوهش بر آن است تا بر اساس شاخص‌های ساختاری تعریف‌شده در پرسش‌نامه، وضعیت مقاله‌های حوزه داستان را بررسی و از رهگذر آن، برجستگی‌ها و کاستی‌های را برشمارد و پیشنهادهایی را در جهت دست‌یابی به وضعیت مطلوب به این مجله ارائه نماید.

١-٤- سؤال‌های پژوهش

این پژوهش در پی پاسخ به این دو پرسش است:
- وضعیت کنونی مقاله‌ها بر اساس شاخص‌های ساختاری ارزیابی مقاله که در پرسش‌نامه مطرح شده، چگونه است؟

-راهکارهای رسیدن مقاله‌های حوزه داستانی مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی به وضعیت مطلوب چیست؟

۱-۵- پیشینه پژوهش

۱-۵-۱- پراکندگی موضوعی پیشینه پژوهش

تاکنون ۱۱ پژوهش در نقد مقاله‌های زبان و ادبیات عربی انجام شده که ۴ مقاله در نقد مقاله‌های مجله انجمن و ۷ مقاله در نقد سایر مجله‌های زبان و ادبیات عربی کشور نگاشته شده است که از نظر پراکندگی موضوعی مقاله‌ها در چهار حوزه به ارزیابی پرداخته‌اند:

الف: دو مقاله بدون مشخص کردن حوزه‌ای خاص، به بررسی تولیدات علمی رشته زبان و ادبیات عربی پرداخته است. در مقاله اول، میرزایی و همکاران (۱۳۸۷) به ارائه تحلیلی گزارش گونه از مقاله‌های مجله انجمن در ۱۰ شماره اول پرداخته‌اند. آموزش زبان و زبان‌شناسی، ادبیات معاصر، ادبیات تطبیقی و نقد ادبی به‌عنوان مهم‌ترین موضوعات و فقدان استناد به مقالات علمی، عنوان ناگویا، فقدان چکیده رسا، نبود مسأله علمی قابل طرح، ابهام و نارسایی زبان نوشتار به‌عنوان کاستی‌ها معرفی شده است. طاهری‌نیا و بخشی (۱۳۸۸) به ارزیابی مقاله‌های زبان و ادبیات عربی در بازه زمانی ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶ در ۱۰ مجله پرداخته‌اند. یافته‌های مقاله به سیر صعودی موضوعات گوناگون مقاله‌ها و کیفیت آنها اشاره دارد. نویسندگان بر این باورند که عنوان، چکیده، پیشینه پژوهش، سؤال‌های پژوهش، و نتیجه در بیشتر مقاله‌ها با معیارهای مقاله‌نویسی مطابقت ندارد.

ب: دو مقاله به بررسی و نقد انتخاب موضوع و تنظیم عنوان‌ها و مباحث فرعی مقاله‌ها پرداخته است. عسکری (۱۳۸۹ و ۱۳۹۰) انتخاب موضوع و تنظیم عنوان و مباحث فرعی و عنوان‌های داخلی مقاله‌ها را مورد پژوهش قرار داده است. جدید و محدود بودن موضوع، اختصار، وضوح و جذاب بودن عنوان را از مهم‌ترین ویژگی‌های این مقاله‌ها و وسیع و تکراری بودن موضوع تحقیق، طولانی و مبهم بودن عنوان آن، عناوین داخلی تکراری، کلیشه‌ای، مبهم و طولانی، تناسب نداشتن عناوین داخلی با موضوع مقاله و ضعف آگاهی از اصول روش تحقیق را از مهم‌ترین کاستی‌های مقاله‌ها برشمرده است.

ج: در شش مقاله با رویکرد استنادی به نقد مقاله‌ها پرداخته شده است. تنوع نداشتن استنادها، تکیه بیش از حد بر منابع دست دوم (عسکری ۱۳۹۱) ارجاع ندادن به مقاله، استناد بیش از حد به کتاب، پایین بودن ضریب همکاری و روابط علمی نویسندگان (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲ و علی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳ و کهندل جهرمی، ۱۳۹۲) بسامد بالای موضوعات نقد ادبی و ادبیات معاصر و نپرداختن به ادبیات همه کشورها و ضعف در موضوع‌های بینارشته‌ای (کهندل جهرمی، ۱۳۹۳ و نظری، ۱۳۹۵) از مهم‌ترین نتایج این پژوهش‌ها است.

د: در میان پیشینه‌ها کیانی و نظری (۱۳۹۵) به ارزیابی ۸ مقاله انتخابی از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ با موضوع سبک‌شناسی پرداخته‌اند. نتیجه این پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌ها در سؤال، پیشینه، ضرورت و روش پژوهش و نیز مبانی نظری پژوهش با معیارهای مقاله‌های علمی-پژوهشی انطباق ندارد.

۳-۵-۱ تحلیل پیشینه

تحلیل پیشینه نشان می‌دهد که بیش از نیمی از پیشینه تحقیق، با رویکرد استنادی انجام شده است. تمرکز این پژوهش‌ها بر معیارهایی است که اثر بخشی نوشته‌های پژوهشی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و رفتار استنادی پژوهشگران را تحلیل می‌کند. توجه به این نوع مقاله از سال ۱۳۹۱ بیشتر شده و دلیل آن به فعال‌تر شدن پژوهشگران مرکز استنادی علوم جهان اسلام (ISC) برمی‌گردد. رویکرد ساختاری در مرتبه دوم قرار دارد. در این پژوهش‌ها تمام ساختار-های مقاله مورد پژوهش قرار نگرفته و برخی از ساختارهای مقاله گزینش شده است، اما رویکرد محتوایی مقاله‌های حوزه زبان و ادبیات عربی مورد توجه پژوهشگران نبوده و این کاستی هنوز ادامه دارد و نیاز است تا پژوهشگران به نقد محتوایی مقاله‌های پژوهشی بپردازند. آنچه تحقیق حاضر را از پیشینه متمایز می‌کند این است که از معیارهای رویکرد ساختاری در ارزیابی مقاله استفاده کرده و داده‌های پژوهشی خود را از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری و سپس تحلیل کرده است.

۶-۱-۱ روش پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس روش تحلیل محتوای کمی انجام گرفته است؛ تحلیل محتوا را بیش‌تر با رویکرد کمی و عینی آن می‌شناسند. در این روش، تجزیه و تحلیل داده‌ها بر پایه آمار، ارقام، فراوانی و درصدها انجام می‌شود (معروف و همکاران، ۱۳۸۸: ۶۵)؛ بنابراین در این پژوهش، داده‌ها

از طریق پرسش‌نامه جمع‌آوری و با بهره‌گیری از نرم‌افزار اکسل (excel) به داده‌های کمی تبدیل شده‌است. واحد پژوهش در این مقاله، ۴۶ مقاله علمی-پژوهشی است که از سال ۱۳۸۶ تا پایان سال ۱۳۹۶ در موضوع نقد داستان در مجله انجمن به چاپ رسیده‌است.

۱-۶-۱- ابزار پژوهش

ابزار پژوهش پرسشنامه‌ای است که به منظور نقد و تحلیل ساختاری مقاله‌های علمی-پژوهشی طراحی شده‌است. عنوان، چکیده، مقدمه، روش پژوهش، بدنه اصلی، نتایج و منابع هفت مؤلفه تشکیل‌دهنده این پرسش‌نامه است. در این پرسش‌نامه، سؤال‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌است تا قابلیت تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های آماری را داشته‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌ها ابتدا مقاله‌ها بر اساس تاریخ چاپ، کدگذاری شد. کد مقاله تشکیل‌شده از سال نشر و شماره مجله است؛ برای نمونه کد ۱۳۹۵/۱۲ بیانگر این است که مقاله مورد نظر در سال ۱۳۹۵ و در شماره ۱۲ مجله چاپ شده‌است. برای بررسی مقاله‌ها با محور قرار دادن هر یک از اجزای مقاله‌ها جدول‌هایی طراحی و برای ارزیابی هر قسمت، شاخص‌هایی تعریف شد. برای هر کدام از قسمت‌های مقاله، خانه‌هایی تعیین شد. هر خانه شامل سه گزینه «دارد کامل»، «دارد ناقص» و «ندارد» است که به شکل یک منو بازشونده قابل انتخاب است. در صورتی که گزینه «دارد ناقص» انتخاب شود، علت این نقص در قسمت ارزیابی بیان می‌شود.

در جدول بررسی نتیجه مقاله‌ها، گزینه‌ها به صورت چند انتخابی طراحی شده‌است. گزینه‌های پاسخ به سؤال مقاله، جمع‌آوری تحلیل‌های مقاله و مقایسه نتیجه پژوهش با نتایج سایر پژوهش‌ها در پرسش‌نامه قرار داده‌شد. در جدول بررسی منابع مقاله‌ها، گزینه‌ها به صورت پیش‌فرض شامل اعداد یک تا پنجاه است که در قالب منوهای بازشونده طراحی شده‌است. پس از این که پرسش‌نامه‌ها تکمیل شد، داده‌های استخراج‌شده با کمک نرم‌افزار اکسل مورد تحلیل و بررسی آماری قرار گرفت و در قالب نمودارها طراحی شد.

تعیین اعتبار روایی ابزار پژوهش بر اساس روش اعتبار محتوا است. «روایی محتوا برای یک ابزار اندازه‌گیری، مبین آن است که ابزار مزبور ناظر به محتوای موضوع مورد نظر است و با آن انطباق دارد...روایی محتوا به داوری متکی است. تهیه‌کننده پرسش‌ها و هر کسی که به نحوی، روی وارد بودن و نافذ بودن پرسش‌ها نظر می‌دهد، در حقیقت به نوعی داوری می‌-

پردازد» (رضویه، ۱۳۹۳: ۱۵۶-۱۵۵). بنابراین، نویسندگان مقاله پس از بررسی پیشینه تحقیق و فرم‌های نقد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و نیز فرم‌های داوری مجله‌های علمی پژوهشی کشور و مراجعه به کتاب‌های روش تحقیق و مقاله‌نویسی پرسش‌نامه‌ای با تأکید بر ارزیابی ساختاری مقاله‌های پژوهشی تهیه کردند و جهت داوری در اختیار شش نفر از استادان متخصص روش تحقیق در رشته زبان و ادبیات عربی، آموزش زبان انگلیسی، علوم تربیتی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی قرار دادند و پس از تأیید از طرف آنان، پرسش‌نامه در گروه عربی شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی، ارائه و پس از تصحیح ایراد های شورا، پرسش‌نامه برای نقد مقاله معرفی شد.

۲- معیارهای ارزیابی ساختاری مقاله‌های پژوهشی

پژوهش‌هایی که به ارزیابی مقاله‌های علمی پژوهشی در ایران پرداخته‌اند، نشان می‌دهد که این دسته از پژوهش‌ها سه رویکرد ساختاری، استنادی و محتوایی به ارزیابی مقاله‌های علمی پژوهشی داشته‌اند. با وجود مباحث علمی در خصوص معیارهای ساختاری ارزیابی مقاله‌های علمی پژوهشی، هنوز در خصوص بهترین ابزارها و معیارهای سنجش مقاله‌ها، اتفاق نظر وجود ندارد (فتاحی، ۱۳۹۸). دلیل این امر به ماهیت رشته‌های علمی برمی‌گردد. بنابراین لازم است بر اساس ویژگی هر رشته علمی و بر اساس معیارهای تعریف‌شده در هر رشته تخصصی ملاک‌هایی برای ارزیابی ساختاری ارائه داد.

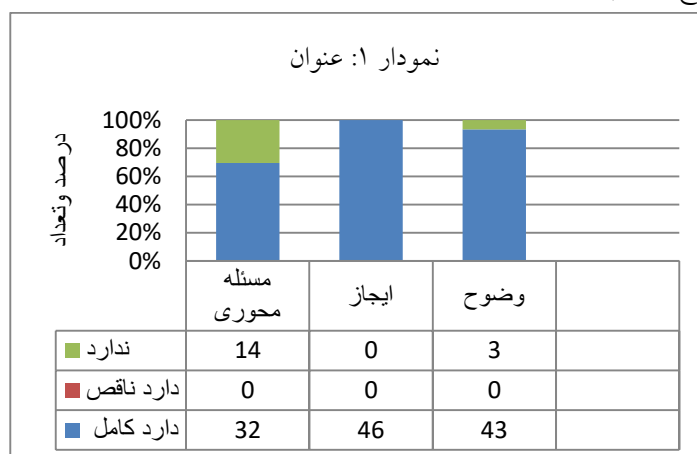
بررسی مقاله‌هایی که به ارزیابی ساختاری پژوهش‌های علمی پرداخته‌اند، نشان می‌دهد که بیشتر آنها در حوزه حسابداری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی و پزشکی و... است (سعادت، ۱۳۹۶ و نمازی، ۱۳۹۷ و نوکاری، ۱۳۹۳). ساختارهای معرفی‌شده در این مقاله‌ها عنوان، چکیده، واژگان کلیدی، مقدمه، مبانی نظری و مرور پیشینه، روش اجرا، نتایج حاصل از تحقیق، بحث و ارزیابی، نتیجه نهایی، پیشنهادها، منابع است.

با بررسی مقاله‌های چاپ‌شده در حوزه زبان و ادبیات عربی در دهه‌های اخیر می‌توان چهارچوب ساختاری مقاله‌ها را استخراج و برای بهبود آن پیشنهاد ارائه داد. بنابراین پس از جستجو و پژوهش، عنوان، چکیده، مقدمه، روش پژوهش، بدنه اصلی، نتایج و منابع هفت مؤلفه ساختاری تشکیل‌دهنده پرسش‌نامه قرار داده شد.

۳- یافته‌های پژوهش

۳-۱- عنوان

عنوان، هویت مقاله و محتوای آن است. جامع بودن، روشن بودن، فشرده و کوتاه بودن جزء صفات ضروری یک عنوان است و به تعبیری باید محدود و محصور، جدید و مفید، مختصر و واضح و جذاب باشد. عنوان باید علاقه خوانندگان را برانگیزد (فتوحی، ۱۳۹۰: ۴۱ و ۱۶۲، عسکری، ۱۳۸۹: ۹۹، هال، ۱۳۸۷: ۵۶). بنابراین در بررسی عنوان‌های مقاله‌ها سه شاخص مسأله‌محوری، ایجاز و وضوح مورد پژوهش قرار گرفته‌است.

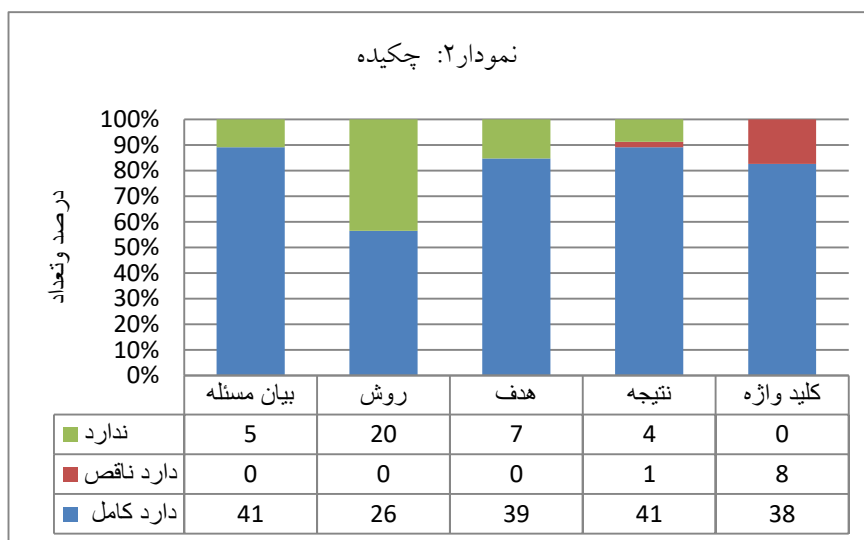
محور عنوان مقاله‌ها از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۹ بررسی عناصر داستان است و در سال ۱۳۹۰ عنوان‌ها به بازتاب مسائل سیاسی و اجتماعی در داستان نیز پرداخته‌است. از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۶ عنوان‌های مقاله‌ها متنوع‌تر شده و روش‌های گوناگون نقد داستان مورد بررسی قرار گرفته‌است. چون از سال ۱۳۹۰ به بعد، دسترسی آزاد به اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی و شبکه‌های مجازی ممکن شده‌بود و نویسندگان، منابع و اطلاعات فراوانی از این راه‌های اطلاعاتی به دست می‌آوردند. دلیل دیگر این است که مقاله‌های فراوانی با عنوان بررسی عناصر داستان تا سال ۱۳۹۰ چاپ شد بود؛ به همین دلیل، سردبیران مجله، مقاله‌هایی با عنوان عناصر داستان را نمی‌پذیرفتند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌های تعریف‌شده برای عنوان با شاخص‌های عنوان در روش تحقیق مطابقت دارد. ایجاز ۱۰۰٪، وضوح ۹۳٪ و مسأله‌محوری ۷۰٪ مؤید این موضوع است. دلیل

این امر به طبیعت موضوع داستان بر می‌گردد که در آن، نظریه‌ها و روش‌های گوناگونی برای تحلیل وجود دارد و نویسندگان الگوهای فراوانی برای تحقیق دارند. مقاله‌های مجله در سال‌های اولیه نشر، بیشتر موضوع محور بودند، اما پس از آن، بیشتر مقاله‌ها مسأله محور شدند.

٢-٣- چکیده

چکیده خلاصه‌ای کوتاه از قسمت‌های مهم یک مقاله اعم از مقدمه، روش و یافته‌ها است تا خواننده از محتوای آن آگاه شود. در چکیده تلاش می‌شود هدف مقاله به خوبی برای خواننده قابل درک باشد. چکیده باید مستقل از متن باشد و اطلاعات لازم را بدون نیاز به متن اصلی ارائه کند؛ بنابراین چکیده خوب باید اهداف اصلی و ابعاد تحقیق، روش‌های به کار رفته و نتایج نهایی را به صورت خلاصه بیان کند. همچنین باید دارای ویژگی‌های استقلال از متن، ایجاز و صراحت، غیر قضاوتی، روان بودن و انسجام باشد (شفیع پور فومنی، ۱۳۸۶: ۲۸، اسدی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴، حیاتی و همکار، ۱۳۸۶: ۶۲، فتوحی، ۱۳۹۰: ۱۶۴، کیانی و همکار، ۱۳۹۵: ۱۸۵). بنابراین، در تحلیل چکیده این مقاله‌ها بیان مسأله، روش، هدف، نتیجه و کلیدواژه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

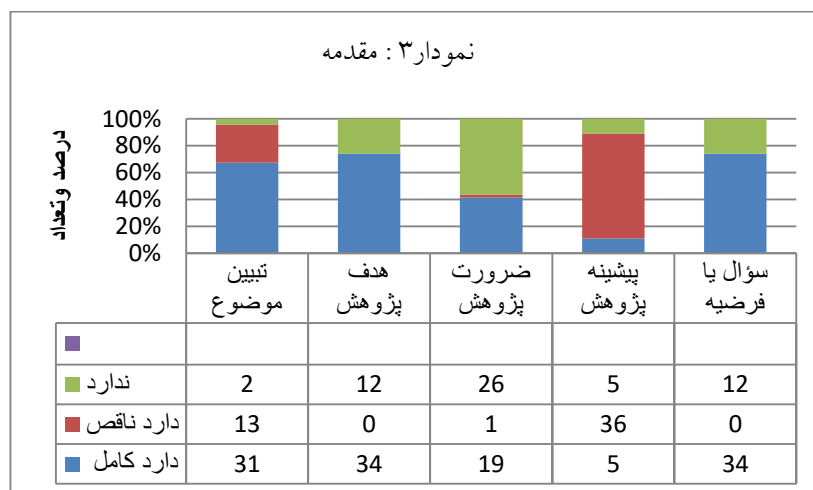

نمودار ۲ نشان می‌دهد که ۸۹٪ مقاله‌ها در چکیده به بیان مسأله، ۸۵٪ به هدف و نتیجه، ۸۲٪ چکیده‌ها کلید واژه‌ها بدون نقص و ۵۶٪ به روش اشاره کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که چکیده‌نویسی از سال ۸۶ تا ۹۶ روند رو به رشدی داشته‌است. از سال ۸۶ تا ۹۱ این رشد خیلی برجسته نیست و معیارهای چکیده‌نویسی فراز و فرود قابل توجهی دارد، اما پس از آن، روند رو به رشدی دارد. علت این امر را می‌توان در تغییر رویکرد هیأت تحریریه مجله و نیز دست‌یابی نویسندگان به اطلاعات بیشتر از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی و شبکه‌های مجازی جستجو کرد.

۳-۳- مقدمه

مقدمه هر مقاله پیش‌زمینه کافی درباره موضوع تحقیق ارائه می‌دهد. مقدمه باید کوتاه و جذاب باشد و خواننده را از اهداف مقاله آگاه کند. یک مقدمه خوب خواننده را به موضوع علاقه‌مند می‌کند و اهمیت و اهداف پژوهش را نشان می‌دهد. آنچه در مقدمه اهمیت دارد، آن است که عناصر مقدمه‌نویسی در آن رعایت شده‌باشد. از نظر حجم متن، مقدمه باید روان و خلاصه و حداکثر در دو صفحه نوشته شود (موحد، ۱۳۸۷: ۵۷، ابوالحسنی، ۱۳۸۱: ۶۶).

تبیین موضوع، هدف، ضرورت، سؤال یا فرضیه پژوهش و پیشینه، پنج مؤلف مطرح شده در پرسش‌نامه است.

از میان عناصر مقدمه، دو عنصر هدف و سؤال‌های پژوهش بیشتر از موارد دیگر مورد توجه پژوهشگران بوده‌است؛ به‌گونه‌ای که ۷۴٪ از مقاله‌ها به این دو عنصر پرداخته‌اند. فراوانی زیادی به این شاخص‌ها اختصاص داده‌شده، اما بیانگر این نیست که نویسندگان در بیان هدف پژوهش و در طرح سؤال‌های پژوهش به‌طور کامل موفق بوده‌اند؛ زیرا هدف پژوهش در ۲۶٪ مقاله‌ها از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ به مدت پنج سال پی‌درپی، در مقدمه‌ها ذکر نشده‌است. در خصوص سؤال‌ها یا فرضیه‌ها، اگرچه در مقاله عنوان سؤال پژوهش وجود دارد، تنها در چهارمقاله سؤال‌ها به‌گونه‌ای طراحی شده که با هدف مقاله هماهنگ است و بین آنها ارتباط منطقی وجود دارد، همچنین ۲۶٪ مقاله‌ها نیز سؤال پژوهش ندارد.

دومین شاخص مورد توجه نویسندگان در مقدمه‌ها تبیین موضوع پژوهش است که در ۶۸٪ مقاله‌ها کامل، ولی در ۲۸٪ به‌صورت ناقص است. از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۸۹ نویسندگان به‌روشنی موضوع را تبیین نکرده و به مباحثی پرداخته‌اند که ارتباط بسیار ضعیفی با موضوع دارد. این قسمت از مقدمه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ پیشرفت قابل توجهی دارد و تنها در دو مقاله به تبیین موضوع پرداخته نشده‌است.

ضرورت پژوهش در مرتبه بعد قرار می‌گیرد. پژوهشگران از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ به این مهم نپرداخته‌اند و از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ تنها در ۸ مقاله بیان شده‌است. از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۶ از تعداد ۱۶ مقاله، تنها ۵ مقاله ضرورت پژوهش ندارند؛ بنابراین در ۴۱٪ از مقدمه‌ها به این مقوله به‌طور کامل پرداخته شده و در ۲٪ به‌صورت ناقص بیان شده‌است. این در حالی است که اشاره نکردن به ضرورت پژوهش در ۵۷٪ از مقدمه‌ها خود اشکال اساسی این پژوهش‌ها است. زیرا مشخص کردن ضرورت پژوهش، کمک شایانی به تبیین هدف و سؤال‌های پژوهش می‌کند و سبب انسجام مقاله می‌شود.

بخش دیگری از مقاله که غالباً جزئی از مقدمه یا در ادامه آن آورده می‌شود پیشینه پژوهش است. در پیشینه، مهم‌ترین پژوهش‌های مرتبط با موضوع مقاله معرفی می‌شود.

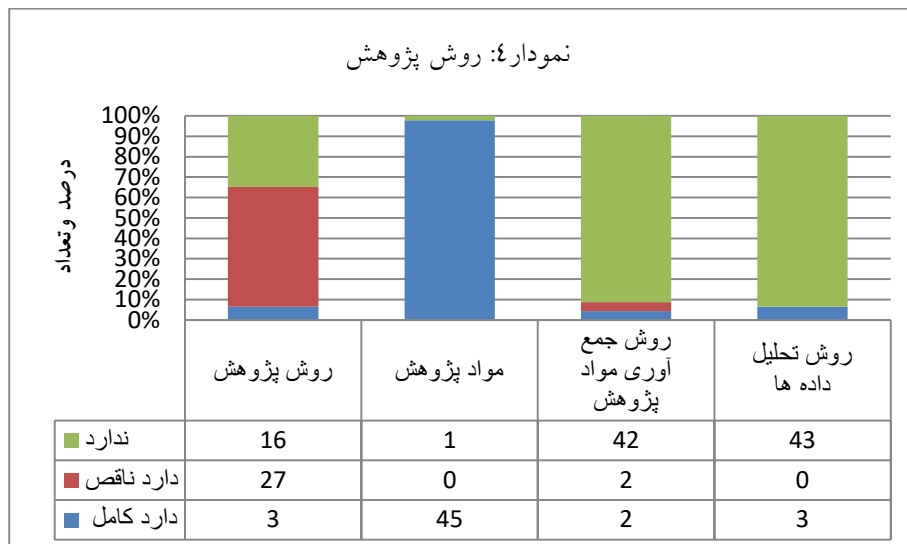
از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۰ پیشینه‌نویسی با اصول نگارش آن، در روش تحقیق مطابقت ندارد. وضعیت این مؤلفه از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۶ نیز مطلوب نیست. در ۱۱٪ از مقاله‌ها پیشینه به صورت کامل ذکر شده‌است و در ۱۱٪ دیگر نیز پیشینه وجود نداشت، اما پیشینه ۷۸٪

از مقاله‌ها ناقص است. پیشینه‌نویسی مقاله‌ها بر اساس تقویم زمانی و موضوعی نیست و از ساختار واحدی پیروی نمی‌کند.

یافته‌های پژوهش در مقدمه مقاله‌ها بیانگر آن است که از سال ۸۶۱۳ تا ۹۱۱۳ مقدمه مقاله‌ها ایستا است و هیچ حرکت رو به جلویی در آنها دیده نمی‌شود و پس از آن، تا سال ۹۶۱۳ روند رو به رشدی پیدا کرده‌اند. سیاست‌های کلان جامعه در توجه به جنبش نرم‌افزاری، تأکید مسئولان کشور بر افزایش تولیدات علمی، زیاد شدن مجله‌های علمی پژوهشی در برهه‌ای از مدیریت کشور و افزایش چاپ مقاله‌های علمی به دلیل پررنگ شدن امتیازهای پژوهشی در انتخاب استاد نمونه و دانشجوی نمونه، و جذب هیأت علمی و دانشجوی دکتری و نیز در پذیرش دانشجو از طریق ممتازین و... سبب شد تا از سال ۹۱ به بعد، در کشور توجه به چاپ مقاله‌های علمی پژوهشی افزایش یابد. از طرف دیگر، سردبیران و داوران مجله‌ها، دسترسی آزاد به پایگاه‌های اطلاعاتی و سایت‌های مجله‌ها داشتند و این حساسیت در بین سردبیران و داوران مجله‌ها پیدا شد که مقاله‌ها هم از نظر ساختار و هم از نظر محتوا، جدید و با مقاله‌های دیگر، هم‌پوشانی نداشته باشد.

۴-۳- روش پژوهش

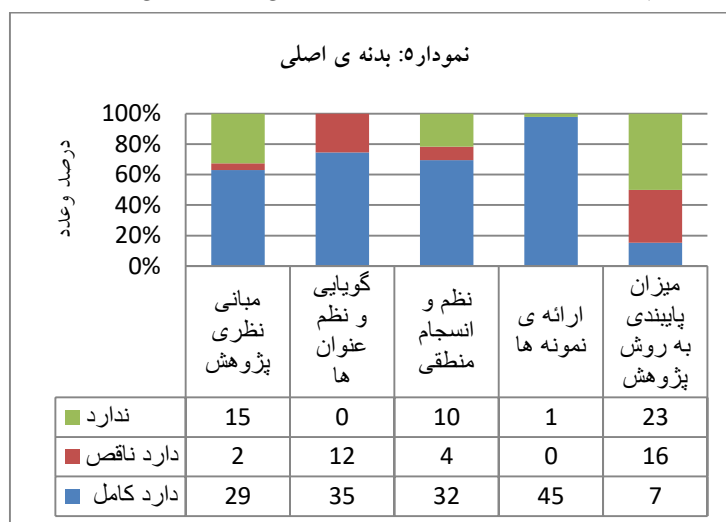
روش پژوهش دربرگیرنده اطلاعاتی درباره جامعه آماری مورد پژوهش، ماده پژوهش و روند انجام پژوهش است. روش پژوهش باید دقیقاً بیان شود تا انجام یا تکرار دوباره آن از سوی دیگر پژوهشگران، امکان‌پذیر باشد. بنابراین پژوهشگر باید توضیح بدهد که داده‌ها چگونه جمع‌آوری و سپس تحلیل شده‌است. توانایی پژوهشگر در بیان دلایل انتخاب روش خود و دفاع از آن، از مهم‌ترین ویژگی‌های هر مقاله علمی است (حسنلو، ۱۳۹۴: ۱۸، حیاتی و همکار، ۱۳۸۶: ۵۴، منصوریان، ۱۳۸۸: ۷۲).

بررسی‌های انجام‌گرفته نشان می‌دهد که پژوهش‌ها به ترتیب از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۱ به‌طورکلی روش ندارند، ولی از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ به‌صورت ناقص در مقاله‌ها وجود دارد. مواد پژوهش در ۹۸٪ از مقاله‌ها ذکر شده‌است. این در حالی است که برخلاف مواد پژوهش، در ۹۳٪ به روش تحلیل داده‌ها پرداخته نشده و در ۹۱٪ نیز به روش جمع‌آوری مواد پژوهش هیچ اشاره‌ای نشده‌است. روش پژوهش در ۵۹٪ به‌صورت ناقص و در ۳۵٪ هیچ اشاره‌ای به آن نشده و تنها در ۶٪ آنان آورده شده‌است. دو مقوله روش جمع‌آوری مواد پژوهش و روش تحلیل داده‌ها در این مقاله‌ها خیلی کم‌رنگ است، اما مشخص نبودن نوع روش پژوهش در ۱۶ مقاله و بیان روش پژوهش در ۲۷ مقاله به‌صورت ناقص، به خوبی نشان می‌دهد که اشکال اساسی مقاله‌های نوشته‌شده در حوزه داستان به روش پژوهش برمی‌گردد. مشکل روش پژوهش ویژه مقاله حاضر نیست. این مشکل به بیشتر مقاله‌های حوزه زبان و ادبیات عربی برمی‌گردد، اما چون پژوهش حاضر مقاله‌های نقد داستان را بررسی می‌کند و روش‌های پژوهش در نقد داستان در کتاب‌های روش‌های نقد ادبی آورده شده‌است، انتظار می‌رفت تا در این قسمت با نتایج خوبی روبرو باشیم.

۵-۳- بدنه اصلی

بدنه اصلی، شاکله و پیکره مقاله است. داده‌ها و تحلیل‌ها باید بر اساس نظم منطقی و در چهارچوب روشی منظم و بر اساس طرح کلی مقاله پیش رود (فتوحی، ۱۳۹۰: ۱۷۳). مبانی نظری پژوهش، گویایی و نظم عنوان‌ها، نظم و انسجام منطقی مطالب، ارائه نمونه، میزان پایبندی به روش پژوهش، مواردی است که در بدنه اصلی مقاله بررسی شده‌است.

از میان شاخص‌های تعریف‌شده برای بدنه اصلی، ارائه نمونه‌ها با ۹۸٪ از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۶ بیشتر از دیگر شاخص‌ها مورد توجه بوده‌است. دلیل آن به ماهیت موضوع مقاله‌ها برمی‌گردد که نویسنده باید برای اثبات نظر خود، نمونه‌هایی را بیان کند. دو شاخص گویایی و نظم عنوان‌ها، نظم و انسجام منطقی به ترتیب از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۰ در مقاله‌ها پررنگ نیست، ولی از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۶ این دو شاخص وضعیت بهتری دارد؛ به گونه‌ای که گویایی و نظم عنوان‌ها با ۷۶٪، نظم و انسجام منطقی با ۷۰٪ بیشترین تعداد فراوانی را داشته‌است.

ایراد اساسی مقاله‌ها در شاخص بدنه اصلی به ترتیب در میزان پایبندی به روش پژوهش و مبانی نظری پژوهش است. بیشتر مقاله‌ها به روش پژوهش پایبند نبوده‌اند؛ به طوری که از سال ۱۳۸۶ تا سال ۱۳۹۱ نویسندگان بدون هیچ نوع روشی، پژوهش‌های خویش را دنبال

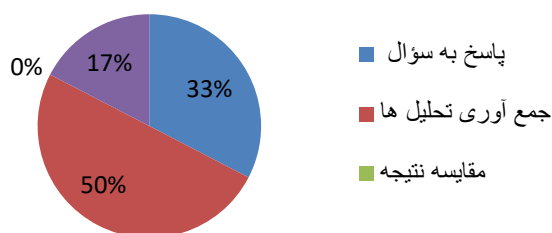
کرده‌اند و از سال ۱۳۹۱ تا سال ۱۳۹۶ روش پژوهش فقط در مقاله‌ها ذکر شده‌است و در تحلیل مقاله، روش معرفی شده برجسته نیست.

در بررسی‌های انجام شده پیرامون مبانی نظری پژوهش، مشخص شد که در ۱۵ مقاله، مطالب ذکر شده برای مبانی نظری پژوهش با اصول تعریف شده برای این شاخص هماهنگ نیست.

۶-۳- نتایج

شاخص‌های مطرح شده در پرسش‌نامه به هدف بررسی ساختار نتیجه و چگونگی پرداختن به آن است. بنابراین پس از بررسی نتیجه مقاله‌های حوز زبان و ادبیات عربی این نتیجه به دست آمد که سه شکل برای بیان نتیجه می‌توان در نظر گرفت. شکل اول آیا نتیجه مقاله پاسخ به سؤال‌های مقاله است؟ آیا نویسنده به جمع‌آوری تحلیل‌های مقاله پرداخته‌است؟ یا این که یافته‌های مقاله تحلیل شده و نویسنده به مقایسه یافته‌های پژوهش پرداخته و آن را با پیشینه مقایسه کرده‌است؟ در این میان ممکن است نتیجه برخی مقاله‌ها ترکیبی از چند شکل مختلف باشد. بررسی‌ها گواهی می‌دهد که ۵۰٪ نتیجه مقاله‌ها، جمع‌آوری تحلیل مقاله‌ها بوده و ۳۳٪ آن‌ها به سؤال‌های پژوهش پاسخ داده‌است. در این میان، ۱۷٪ از مقاله‌ها ترکیبی از جمع‌آوری تحلیل‌ها و پاسخ به سؤال‌های مقاله‌ها بوده‌است. این در حالی است که در هیچ‌یک از مقاله‌ها به تحلیل یافته‌ها و مقایسه آن با پیشینه پرداخته نشده‌است. بهترین شکل نتیجه، پاسخ دادن به سوال سوم است. نویسنده در آن به گونه‌ای پاسخ هر سه شکل سؤال را می‌دهد و جنبه نوآوری مقاله را برجسته می‌کند.

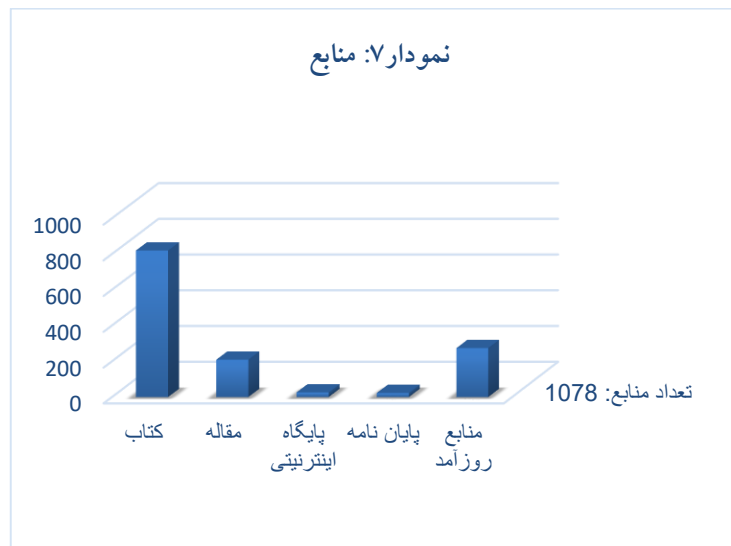
نمودار ۶ : نتیجه

۷-۳- منابع

بررسی‌ها بیانگر آن است که در این مقاله‌ها ۱۰۷۸ منبع استفاده شده است. (۴۲۶)، در مجموع از ۱۰۷۸ استناد ۸۲۰ به کتاب، ۲۰۹ به مقاله، ۲۶ به پایگاه اینترنتی، و ۲۳ استناد به پایان‌نامه داده شده است.

میانگین استناد برای هر مقاله ۲۳ منبع برآورد شده است، این میانگین استناد نمره قابل قبولی است. بررسی انواع منابع نشان می‌دهد که بیشترین استنادها به کتاب‌ها اختصاص دارد. انتظار می‌رفت با توجه به این که نقد داستان موضوع جدیدی است و بیشتر در مقاله‌های علمی به آن پرداخته شده، از آنها استفاده بیشتری به عمل می‌آمد که این مورد در مقاله‌های بررسی شده یافت نشد.

٤- بحث و نتیجه گیری:

این پژوهش با توجه به معیارهای ساختاری ارزیابی مقاله به بررسی عنوان مقاله، چکیده، مقدمه، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، بدنه اصلی مقاله، نتیجه، منابع بر اساس پرسشنامه طراحی شده پرداخته و با توجه به پرسشها و محورهای پژوهش نتایج زیر حاصل گردید:

- بررسی عنوانها نشان داد که مقالهها شاخصههای تنظیم عنوان مورد قبول را دارا است؛ یعنی دارای موضوع محدود، جزئی و مفید هستند و همچنین در تنظیم عنوان معیار وضوح، اختصار و جذابیت رعایت شده است. از سوی دیگر شاخص مسأله محوری با ٧٠٪ فراوانی قابل توجهی به خود اختصاص داده است و این مهم به این نکته برمی گردد که موضوع مقالهها نقد داستان است و غالباً پژوهشهای داستانی با یک سؤال در خصوص داستان شروع و سپس آن سؤال بررسی می شود و براساس نظریه ای نقد می گردد.

- بررسی چکیدهها حاکی از آن است که اکثر آنان حاوی سه رکن بیان مسأله، نتیجه و کلیدواژه هستند. این در حالی است که ٤٤٪ چکیدهها به روش پژوهش اشاره نکرده اند. از آن جا که مشکل روش پژوهش در مقالهها برجسته است، طبیعی است که نویسندگان در چکیده به این امر توجه نکنند.

- یافته های تحقیق نشان می دهد که در مقدمه ها معیارهای لازم در نگارش مقدمه رعایت نشده است. عدم ذکر ضرورت پژوهش در نیمی از مقالهها، رعایت نکردن اصول پیشینه نویسی،

حذف پیشینه در تعدادی از مقاله‌ها و نبود ارتباط منطقی بین هدف پژوهش و مسأله تحقیق از جمله کاستی‌های مقدمه‌ها است.

- مشخص نبودن نوع روش پژوهش در ۱۶ مقاله، ذکر نوع روش پژوهش در ۲۷ مقاله بدون معرفی روش و دلیل انتخاب آن و اشاره نکردن به روش جمع مواد پژوهش و روش تحلیل داده‌ها به خوبی نشان می‌دهد که اشکال اساسی مقاله‌ها به روش پژوهش بازمی‌گردد. - از مهم‌ترین نقاط قوت بدنه اصلی مقاله‌ها می‌توان به شاخصی چون ارائه نمونه‌ها اشاره کرد که بخشی از آن به ماهیت موضوع مقاله‌ها برمی‌گردد که نویسنده باید برای اثبات نظر خود، نمونه‌هایی را بیان کند. عدم پای‌بندی به روش پژوهش، ضعف در مبانی نظری پژوهش کاستی‌های مقاله‌ها در بدنه اصلی که ناشی از پرداختن سطحی به مسأله‌ها، ضعف آگاهی روش‌شناختی، ضعف نگرش سیستمی، کم‌توجهی به الگوهای ارتباطی بین یافته‌ها و مبانی نظری پژوهش، شمار زیاد یافته‌های تکراری و ثابت بودن الگوهای نظری و تغییر مصداق‌ها و نمونه‌ها است.

- در خصوص نتیجه مقاله‌ها، نویسندگان بیشتر به جمع‌آوری تحلیل‌ها، پاسخ به سؤال‌ها یا به ترکیبی بین پاسخ به سؤال‌ها و جمع‌آوری تحلیل‌ها اکتفا نموده‌اند و در این میان به شاخص مقایسه نتایج و تحلیل یافته‌های پژوهش با پیشینه پرداخته نشده است.

- از میان ۱۰۷۸ استناد استفاده شده در این مقاله‌ها فقط ۲۷۴ منبع روزآمد است. بنابراین مشکل اساسی منابع در این مقاله‌ها به روزآمد نبودن آنها برمی‌گردد؛ به گونه‌ای که چند کتاب اصلی در داستان‌نویسی ملاک پژوهش قرار گرفته که در تمام مقاله‌ها از آنان استفاده شده است و از آن جا که دسترسی به آخرین شماره مجله‌های داخل ایران و کشورهای عربی و همچنین دسترسی به کتاب‌های جدید و روزآمد میسر شده است، انتظار می‌رفت نویسندگان از دستاورد-های این مقاله‌ها و کتاب‌ها به ویژه از سال ۹۱ به بعد بیشتر بهره می‌بردند.

- یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مقاله‌ها از سال ۸۶ تا ۹۱ در مؤلفه‌های ساختاری مقاله ایستا است، اما در سال ۹۱ تا ۹۶ این مؤلفه‌ها روند روبه‌رشدی دارند. دلیل این رشد را می‌توان به تغییر برخی سیاست‌های کلان در سطح جامعه دانست که منجر به تغییر نگرش پژوهشگران، سردبیران و داوران شد. توجه به جنبش نرم‌افزاری در کشور و در نتیجه الکترونیکی شدن مجله‌های علمی پژوهشی کشور، افزایش مجله‌های علمی پژوهشی و تخصصی شدن آن، پرننگ

شدن امتیازهای پژوهشی در انتخاب استاد نمونه و دانشجوی نمونه، و جذب هیأت علمی و دانشجوی دکتری و نیز در پذیرش دانشجو از طریق ممتازین از مهم‌ترین عوامل است.

- با توجه به این که در رشته زبان و ادبیات عربی تا کنون یک پژوهش (کیانی و نظری، ۱۳۹۵) بدین شکل، البته با کمی تفاوت انجام شده است، با مقایسه نتیجه این پژوهش با پژوهش پیش‌گفته روشن می‌گردد که اشکال در این شاخص‌ها مربوط به نبود ساختار واحد در نگارش مقاله‌های علمی پژوهشی این رشته برمی‌گردد. نتیجه این پژوهش در خصوص ضعف آگاهی نویسندگان از اصول روش تحقیق با پژوهش‌های عسکری (۱۳۸۹ و ۱۳۹۰) هماهنگ است.

- این پژوهش پس از بررسی مقاله‌های علمی پژوهشی به مدل مفهومی زیر در ساختار مقاله رسیده است:

۱- عنوان ۲- چکیده ۳- مقدمه (بیان مسأله، هدف، سؤال یا فرضیه و ضرورت) ۴- مبانی نظری و مرور پیشینه پژوهش ۵- روش پژوهش ۶- یافته‌های پژوهش ۷- بحث و نتیجه‌گیری ۸- پیشنهادها ۹- منابع

تفاوت این ساختار با ساختار موجود در مقاله‌های علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی در جداسازی پیشینه و روش پژوهش از عناصر مقدمه و نیز تمرکز بر یافته‌های پژوهش و تحلیل آنها و پیشنهادها است که در مقاله‌های زبان و ادبیات عربی برجسته نیست. البته برای هر کدام از این تغییرات، دلایلی وجود دارد که خارج از پژوهش حاضر است.

۵- محدودیت‌ها

این پژوهش مانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی روبرو بود. در دسترس نبودن منابع کافی برای تبیین معیارهای ارزیابی ساختاری، نبودن اتفاق نظر در معرفی معیارهای ارزیابی ساختاری مقاله‌های پژوهشی، نبود ساختار استاندارد در مقاله‌های علمی پژوهشی کشور که این امر پژوهشگران را بر آن داشت تا ساختاری را تعریف و بر اساس آن پژوهش را انجام دهند. محدودیت دیگر به زمان‌گیر بودن پرسش‌نامه در استخراج اطلاعات و درج آن در پرسش‌نامه برمیگردد. تحلیل و ارزیابی ساختاری مقاله‌ها براساس پرسش‌نامه و محدودیت‌های ذاتی روش تحلیل محتوا می‌تواند بر برخی یافته‌ها تأثیر گذاشته باشد که پژوهشگران با صرف وقت کافی و دقت نظر فراوان میزان تأثیر منفی آن را کاهش دادند. نکته دیگری که در اجرای پرسش‌نامه،

نویسندگان را با مشکل مواجه ساخت، این بود که امکان نداشت معیارهای تفصیلی شاخص‌های تعریف‌شده در پرسش‌نامه که تحلیل‌ها بر اساس آن انجام شده‌است، در مقاله آورده شود.

۶- پیشنهادها

۱- با وجود رشد کمی مقاله‌های علمی پژوهشی کشور در دهه اخیر، به کیفیت و ارزیابی مقاله‌ها توجه نشده‌است و این موضوع، خود یک خلأ پژوهشی است. پیشنهاد می‌شود که مجله به شکل دوره‌ای به ارزیابی مقاله‌ها بر اساس معیارهای ساختاری، محتوایی و استنادی بپردازد و از نتایج پژوهش‌ها در تنظیم فرم‌های داوری و راهنمای نگارش برای نویسندگان، استفاده شود.

۲- ضرورت پژوهش، نگارش پیشینه‌ها بر اساس تقویم زمانی یا موضوعی و تحلیل آن، تبیین روش پژوهش و علت انتخاب آن، تحلیل یافته‌های پژوهش و مقایسه آن با پیشینه و روزآمدی منابع و استفاده بهینه از مقاله‌های جدید جهت بالا بردن ضریب تأثیر مجله و بیان محدودیت‌های پژوهش و پیشنهادها و افق‌های تازه پژوهش از جمله مواردی است که لازم است به آن توجه کافی شود.

۳- بررسی پیشینه پژوهش مقاله حاضر نشان می‌دهد که پژوهش‌های مرتبط با ارزیابی کیفیت مقاله بیشتر در ارزیابی استنادی و ساختاری است. پیشنهاد می‌شود به ارزیابی محتوایی مقاله‌ها نیز پرداخته شود.

۴- پیشنهاد می‌شود سردبیران مجله‌ها چهارچوب مفهومی این پژوهش را بررسی نمایند و در جلسه‌های هیأت تحریریه و جلسه‌های سالانه شورای سردبیران در این خصوص، سخن گفته شود تا در نهایت، ساختاری واحد برای مقاله‌های علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی ارائه شود؛ زیرا ارائه ساختار استاندارد در هر پژوهشی به ویژه در پژوهش‌های زبان و ادبیات عربی سبب افزایش کیفیت مقاله‌ها، حذف مباحث اضافی و بی‌ارتباط با موضوع مقاله، صرفه‌جویی در وقت نویسنده، یک‌دستی مقاله‌ها، افزایش دقت داور در ارزیابی و ارتباط آسان مخاطب با مقاله می‌گردد.

٧-قدردانی

در پایان مقاله لازم است از تمام استادان و همکارانی که در به ثمر رسیدن این مقاله نقش داشتند، قدردانی شود؛ به ویژه از جناب آقای دکتر یوسف نظری، عضو هیأت علمی بخش زبان و ادبیات عربی دانشگاه شیراز، که در تهیه پرسش‌نامه کوشش فراوانی انجام دادند، قدردانی می‌شود. اگر تلاش و راهنمایی‌های ایشان نبود، این نوشتار به سرانجام نمی‌رسید.

منابع و مراجع

کتاب‌ها

- ابوالحسنی، محسن، (۱۳۸۱)، چگونه مقاله علمی بنویسیم و آن را به چاپ برسانیم، تهران: انتشارات خوش‌بین.
- اسدی، مریم و علی قادری سهی و اکرم اسدی، (۱۳۹۳)، راهنمایی نگارش مقاله علمی از چکیده تا نتیجه، تهران: نشر کتابدار
- پریرخ، مهری و رحمت‌الله فتاحی، (۱۳۸۴)، راهنمای نگارش مرور نوشتارها و پیشینه پژوهش در حوزه علوم انسانی و اجتماعی، تهران: نشر کتابدار.
- حسنلو، حمیدرضا، (۱۳۹۴)، اصول و مبانی نگارش مقالات ISI به شیوه‌ی APA، زنجان: آذر کلک.
- حیاتی، زهیر و رحیم علیجانی، (۱۳۸۶)، نگارش مقاله؛ گزارش و سایر انتشارات علمی از انتخاب موضوع تا چاپ سپاری، شیراز: نشر چاپ.
- رضویه، اصغر، (۱۳۹۳)، روش‌های پژوهش در علوم رفتاری، شیراز: دانشگاه شیراز.
- شفیع پور فومنی، محمد اسماعیل، (۱۳۸۶)، چگونه چکیده بنویسیم، شیراز: انتشارات نوید شیراز.
- فتوحی، محمود، (۱۳۹۰)، آیین نگارش مقاله علمی - پژوهشی، تهران: سخن.
- معروف، یحیی و یوسف زاده، محمدرضا، (۱۳۸۸)، تحلیل محتوا در علوم انسانی «راهنمایی عملی تحلیل کتاب‌های درسی، همدان: سپهر دانش».
- موحد، ضیاء، (۱۳۸۷) البته واضح و مبرهن است که... رساله‌ای در مقاله‌نویسی، تهران: انتشارات نیلوفر.
- هال، جورج، (۱۳۸۷) چگونه مقاله بنویسیم، مترجم: حسین خدمت، تهران: رایزن.

مقاله‌ها

احمدی، حمید و همکاران، (۱۳۹۲) «تحلیل استنادی و روابط هم نویسندگی مقاله‌های مجله‌ی علمی - پژوهشی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی مورد مطالعه شماره: ۲۰-۱»، مجله‌ی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، شماره ۲۹، صص ۱۷۰-۱۴۹.

سعادت، فاطمه و همکاران، (۱۳۹۶) «تحلیل وضعیت ساختاری مقاله‌های پژوهشی و راهنماهای نگارش در مجله‌های علمی - پژوهشی حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی»، مجله تعامل انسان و اطلاعات، جلد ۴، شماره ۱، صص ۲۸-۴۰.

طاهری نیا، علی باقر و بخشی، مریم، (۱۳۸۸) «سنجش تولیدات علمی گروه زبان و ادبیات عربی ایران (مقالات علمی پژوهشی از سال ۱۳۸۶-۱۳۸۲)»، مجله زبان و ادبیات عربی، شماره ۱۳، صص ۱۲۸-۱۰۳.

عسکری، صادق، (۱۳۸۹)، «نقدی بر انتخاب موضوع و عنوان مقاله در مجلات علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی»، مجله زبان و ادبیات عربی، شماره ۲، صص ۹۷-۱۱۸.

عسکری، صادق، (۱۳۹۰) «نقدی بر مباحث فرعی و عنوان‌های داخلی مقالات علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی» مجله‌ی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، شماره ۱۸، صص ۱۲۹-۹۵.

عسکری، صادق، (۱۳۹۱) «نقد و بررسی منابع استنادی در مقالات علمی پژوهشی زبان و ادبیات عربی»، مجله‌ی ادب عربی، شماره ۱، صص ۱۷۴-۱۵۴.

علی نژاد چازکتی، فاطمه و همکاران، (۱۳۹۳)، « بررسی شاخص‌های هم تألیفی در مقالات مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) طی سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۲»، مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، شماره ۳۳، صص ۹۷-۱۱۷.

فتاحی، رحمت الله، (۱۳۹۸). داوری مقاله‌های علمی - پژوهشی: رویکردها، معیارها و چالش‌ها. برگرفته شده از پایگاه اطلاعاتی زیر در تاریخ ۱۳۹۸/۴/۲۷:

<http://libmsp.sbm.ac.ir/uploads/2-drfattahidavari.pdf>

کهندل جهرمی، مرضیه، (۱۳۹۲) «تحلیل لمقالات مجله دراسات فی اللغة العربیة و آدابها»، مجله دراسات الأدب المعاصر، شماره ۱۸، صص ۳۷-۹.

کهندل جهرمی، مرضیه، (۱۳۹۳) «تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی پژوهشی ادبیات تطبیقی دانشگاه کرمان طی دوره پنج‌ساله (۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲)»، دومین همایش ملی ادبیات تطبیقی دانشگاه رازی صص ۱۳۹۰-۱۳۹۸.

کیانی، حسین و یوسف نظری، (۱۳۹۵)، «بررسی تحلیلی - انتقادی مقاله‌های سبک‌شناسی (الأسلوبية) مطالعه موردی مقاله‌های علمی - پژوهشی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳»، پژوهشنامه نقد ادب عربی، شماره ۱۲، صص ۲۷۲-۱۷۸.

منصوریان، یزدان، (۱۳۸۸)، «صد ویژگی یک مقاله علمی پژوهشی خوب»، کتاب ماه اطلاعات ارتباطات و دانش‌شناسی، صص ۶۶-۷۷.

میرزایی، فرامرز و همکاران، (۱۳۸۷)، «تحلیلی گزارش گونه از مقالات چاپ‌شده مجله‌ی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی (شماره یکتا ده)»، مجله‌ی انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی، شماره ۱۰، صص ۱۶۵-۱۸۰.

نظری، یوسف، (۱۳۹۶)، «نقد و تحلیل مقاله‌های حوزه ادبیات معاصر عربی (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳) چالش‌ها چشم‌اندازها»، مجله علمی پژوهشی انجمن ایرانی زبان ادبیات عربی، شماره ۴۳، صص ۱۹۸-۱۷۹. نوکاریزی، محسن و همکاران (۱۳۹۳)، «بررسی کیفیت ساختاری مقالات منتشرشده در مجلات علمی - پژوهشی علوم پزشکی کشور ایران در سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۱، بر اساس دستورالعمل کمیته بین‌المللی سردبیران مجلات پزشکی (ICMJE)» مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، جلد ۲۱، شماره ۱، صص ۱۱۱-۱۲۱.

نمازی، محمد و همکاران، (۱۳۹۷)، «بررسی ساختار و چهارچوب مقاله‌های علمی پژوهش حسابداری در نشریه‌های بین‌المللی»، مجله پیشرفت‌های حسابداری، دانشگاه شیراز، پیاپی ۷۵/۱، صص ۲۴۱-۲۷۶.

الدراسة الهيكلية لمقالات مجال القصة في مجلة الجمعية الإيرانية للغة العربية وآدابها

نوع المقالة: أصيلة

حسين كياني، كوثر تقوايي^٢

أستاذ مشارك في قسم اللغة العربية وآدابها بجامعة شيراز

طالبة مرحلة الدكتوراه في قسم اللغة العربية وآدابها بجامعة شيراز

الملخص

تحاول هذه الدراسة جاهدة أن تبحث وتنقد المقالات المتعلقة بالقصة والمنشورة في مجلة الجمعية الإيرانية للغة العربية وآدابها من الناحية الهيكلية وعلى أساس منهج تحليل المضمون الكمي. وبما أن هذه الدراسة إحصائية، جمعنا في البداية موادها من خلال استبانة مكونة من سبعة أقسام فهي العنوان، والملخص، والمقدمة، ومنهج البحث، وأصل المقالة، والنتيجة ومصادر البحث ثم قمنا بتحليلها واستبدال عيناتها من الإحصائية إلى الكمية مستعينين بعلم الإحصائيات الوصفية. تدل النتائج على أن عناوين هذه المقالات تتمتع بسمات مقبولة للعنوان، في حين أن ملخص المقالات يعاني من الضعف في عدم الإشارة إلى منهج البحث. أما بالنسبة لمؤشرات المقدمة ومنهج البحث فلم يطابقا ضرورة البحث وخلفيته، كذلك لا تتوافق طريقة البحث وكيفية التعبير عن نتيجة البحث مع المعايير العلمية للمقالات البحثية المحكمة. ولا يخفى أن حضور المؤشرات الأساسية مثل تقديم الأمثلة يعتبر من محاسن الهيكل الرئيسي للمقالات. نظراً لضعف المقالات في الجانب الهيكلي، بإمكاننا أن نستنتج أن المؤلفين لم تكن لديهم أنماط هيكلية وقد قاموا بتعديل هيكل المقالات بناءً على ما تم تدريبهم على القيام به. يمكن أن تُعزى نقاط الضعف إلى عدم الاهتمام بالمعايير الهيكلية في التعليم الجامعي والافتقار إلى الوضوح حول هيكل المقالات في دليل المؤلفين. الجدير بالذكر أن عدم أهمية هيكل المقالات للمحررين يُعتبر من الأسباب الأخرى التي قد أبرزت هذه المشكلة في المقالات.

الكلمات الرئيسية: تقييم هيكلية المقالة، مجلة الجمعية الإيرانية للغة العربية والآدابها، نقد القصة.

Assessment from structural component of Articles on Story Published in the Journal of Iranian Association of Arabic Language and Literature

(A content-based analysis of articles published from 1386 to 1396)

Article Type: Research

Hossein Kiyani¹, Kosar Taghvayeefer²

Associate Professor of Arabic Language and Literature, Shiraz University

Ph.D. student of Arabic Language and Literature, Shiraz University

Abstract

Critiquing and analyzing a journals' articles are a great way to improve the overall quality of a scientific research, and, in this way, determining its conformity to the latest article writing format and research methodology. To analyze papers written on story published in the journal of Iranian Association of Arabic Language and Literature, this study was conducted using a quantitative content-based analysis methodology. Information was first gathered using a questionnaire, and then transformed into quantitative data with the aid of descriptive statistics and Excel software. The questionnaire used mainly focused on the seven main sections of title, abstract, introduction, method, body, results, and references. Analyzing 46 articles on story published in the journal of Iranian Association of Arabic Language and Literature revealed that titles were indicative of the characteristics of the subject, and complied with the features of a good article title. Abstracts had three main sections of stating the problem, conclusion, and key words. Provision of examples and the correspondence of content with title was a good feature of the articles' body section. However, overlooking the proper conventions of writing research introduction, not adhering to a certain methodology, weak theoretical frameworks, mainly referencing to books, and reliance on secondary and trivial sources, were the major weaknesses of these articles; avoiding which would help approximating the quality of articles to the new standard format of writing a research paper.

Key words: story criticism, article criticism, Journal of Iranian Association of Arabic Language and Literature.

*Corresponding Author

hkyanee@shirazu.ac.ir